

Že jeho názory došly potvrzení praxí, jest tím skvělejším důkazem vzácných vlastností jeho vědecké činnosti, že jedná se zde o zákony, které denně byly používány sty ba tisíci právníků rozmanitých národností a povolání, že rokem 1898 nastal vzhledem ku předchozímu stavu v procesním právu rakouském úplný přelom, a že nebylo lze hledati souvislosti s právy cizími, která byla zde daleko menší než na př. v procesu trestním.

Činnost Ottova jest činností tvůrčí, jako málokterého jiného vysokoškolského učitele. Jednoho činu Ottova dlužno vzpomínati zvláště nyní: Toho, jak se postavil před vydáním »Novelly o úlevách soudních« proti tomu, aby byla obmezena přípustnost opravných prostředků pro nároky menší hodnoty. Toto zasáhnutí jeho, jinak zajisté konservativce, jeví se nám dnes tím sociálnější a pokrokovější, vidíme-li že mnozí, mající plná ústa pokroku, souhlasí beze slova protestu s tím, jsou-li obmezována práva individuální a svobody občanské, nikoli snad na prospěch nějaké idey neb vyššího principu, nýbrž namnoze na prospěch pouhého pohodlnějšího neb »zjednodušeného« úřadování, neb úspory rozpočtové, povahy zpravidla dosti problematické.

Dostalo se mu mnoha hodností a poct, jako málokterému jinému českému učenci. A zde objevuje se nám váha jeho osobnosti: Velmi mnohé z jeho funkcí a vyznamenání zanikly s pádem monarchie, a byly mezi nimi hodnosti, z nichž mnohé samy o sobě dodávaly nositeli jich vynikajícího postavení v životě veřejném, a přece ztráta jich významu Ottova nedotkla se ani dost málo. Přes své vysoké stáří nepřestával sledovati nejnovější vývoj československého práva procesního, účastnil se mnohých anket, mimo jiné působil i při stylisaci naší ústavy, a vždy překvapoval neúnavnou svěžestí ducha a nevyrovnatelným ovládnutím látky až do doby nejposlednější. Ukázalo se zde, že vnější pocty nemohou osobnosti skutečně vynikající k jejímu pravému významu ničeho dodati. Ott zůstal i bez nich tím, čím byl: jedním ze zakladatelů moderní české vědy právní a vychovatelem řady právnických generací. je.

Prof. Karel Kadlec šedesátníkem. 11. ledna t. r. bude slaviti prof. Kadlec jubileum svých šedesátin. Obvyčejně při oslavě jubilea v životě vědeckově díváme se do jeho minulé činnosti, abychom se podívovali oné síle a mohutnosti ducha, která se projevila v jeho výtvorech literárních. Klademe si pak obvyčejně dílo významného vědce za příklad a toužíme dosáhnouti oné výše ve svém oboru činnosti, kam až dospěl náš zářný vzor. Pokusíme-li se i při oslavě jubilea Kadlecova obrátiti své zraky do minulosti, nezapomeneme toho, že prof. Kadlec v době svých šedesátin jest v plném rozvoji svých vzácných vědeckých schopností a že pohlížejíce v jeho minulost, máme před sebou nepatrný odlesk toho, co Kadlecova vědecká mohutnost nám ještě přinese.

Rozvoj vědeckých schopností prof. Kadlece jest tak ucelený, tak jednotný, jak jen může býti u muže bohaté a všestranné erudice, jako jest prof. Kadlec. Kadlec již od svých gymnasiálních let počal se připravovati na svou budoucí dráhu. Již na gymnasiu v Českých Budějovicích naučil se všem slovanským jazykům a počal býti literárně činným za svých studií na universitě pod pseudonymem Bohdan Přehořovský (podle svého rodiště Přehořova u Soběslavi). Jsou to hlavně překlady povídek ze slovanských autorů, které uveřejňuje Kadlec v Hlase národa, v Národních listech a v Lumíru. Již tu v jeho člancích, všimajících si literárního života Slovanů vyskytají se některé, jež dotýkají se také vědeckého světa slovanského, oněch význačných vědeckých institutů (články Srbské učené družstvo v Bělehradě, Císařská akademie věd v Petrohradě r. 1885), kterých se stal později mladý autor členem.

Od r. 1890, kdy se stal Kadlec koncipistou a později tajemníkem Národního divadla v Praze, zajímá se autor otázkami autorského práva. Napsal tu řadu článků a rozprav z tohoto oboru. (Pojem a obsah práva autorského, Právník 1891; Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním, Rozpravy České akademie, 1892; Právo ku překladu, Athenaeum, 1892; Počátky práva autorského, Č. Č. M., 1893 a j.) I v těchto člancích, ve kterých projevil se neobyčejně bystrý úsudek právníka

praktika, jeví se zájem autorův pro vylíčení historického vývoje autor-
ského práva, zájem pro dějiny.

Vyzbrojen jsa velmi důkladným studiem jazykovým, prof. Kadlec přikročil ku studiu slovanských právních dějin. Ihned své jeho pojednání z tohoto oboru ukazuje, jakým důkladným studiem připravoval se ku vlastnímu svému poslání. V pojednání »Několik kapitol z oboru slovanského práva«, vydaném v Osvětě r. 1894, též separátně, probírá autor nejprve počátky studia slovanského práva, při čemž prozrazuje neobyčejnou znalost literatury. V kapitole druhé o metodě studia slovanského práva zdůrazňuje metodu popisnou a srovnávací. K otázce této metody vrátil se Kadlec později v článku »Základní otázky slovanských právních dějin« (ve Sborníku věd práv. a stát. 1901) kritizuje tu názory ruského profesora Zigela a polského profesora Balzera. I tu zdůraznil metodu popisu a srovnávací. Prohlásil: »V své řadě jest ovšem nutno sebrati co největší materiál slovanského práva a zpracovati jej metodou popisně srovnávací ve hranicích právního vývoje mezi všemi jednotlivými slovanskými národy, avšak metoda tato nestačí potud, pokud bychom na základě dobytých výsledků řešiti chtěli otázku, jaké jsou charakteristické vlastnosti práva slovanského. Otázka tato může býti zodpověděna jen srovnáním s právy jiných národů.« Způsob metody srovnávací objevující se u Kadlece již od počátků jeho vědecké činnosti jest charakteristickým pro další jeho práci. Ve třetí kapitole pak, nahoře zmíněného pojednání uvádí přehled literatury u jednotlivých národů slovanských.

O tom, jaký jest úkol právních dějin slovanských pojednal Kadlec ve článku »O úkolu právního dějepisu slovanského« (v Osvětě 1896).

Po těchto přípravných pracích uveřejnil svůj první větší spis »Rodinný nedíl čili záduha v právu slovanském« (1898). Spis tento, na nějž se Kadlec později habilitoval a stal se prvním a jediným docentem slovanských právních dějin na universitách rakouských, vzbudil všeobecnou pozornost doma i v cizině. Celý vědecký svět slovanský obrátil svůj zrak k dílu Kadlecovu, které dotýkalo se problému, na nějž již dříve bylo upozorněno v boji rukopisném. Proti Kadlecovi vystoupil Peisker, Levec a Pekař, naproti tomu dostalo se mu pochvaly od prof. Balzera a od Bogišče. Kadlec sám na kritiky odpověděl dvěma úvahami a sice »K slovu o záduze« (Národop, sborník, 1900) Peiskerovi a »Rodinný nedíl ve světle dat srovnávacích dějin právních (Čas. mat. mor., 1901) Pekařovi, v nichž skvěle přímo obhájil svého stanoviska. Byť první větší dílo, Rodinný nedíl má, jak zřejmo, velký význam ve vědecké činnosti Kadlecově, neboť má i velký význam ve vědecké literatuře právních dějin slovanských.

Z dalších pojednání všímá si všech slovanských práv zvláště článek »O kooperačních sdruženích v právu slovanském« (Sborník věd práv. a stát. IV.), jež vyšel také rusky a německy a pak články »O potřebě slovanských právních starožitností«, »O katedrách historie slovanských práv« (ve Sborníku statěj v čest V. J. Lamanskago, 1906), dále článek »Studium dějin slovanského práva« (Památník Všehrdy). Nejstaršímu vývoji právnímu i státnímu u Slovanů věnována jsou pojednání »O politycznym ustroju Slowian, o zawiązkach państw u ludów zachodni-slowiańskich, o prawie prywatnem zachodnich Slowian, o prawie karnem u zachodnich Slowian, o sądownictwie u Slowian do X. w.« vydaných v polské publikaci Encyklopedya polska tom. IV, 2. Slovanskému právu procesnímu jest věnován článek »Přísežní pomocníci v právu slovanském« (Sborník věd práv. a stát. XV.).

V další své vědecké činnosti prof. Kadlec badá jednak v jednotlivých právech slovanských, jednak v právu maďarském a poslední dobou i v právních dějinách celé střední Evropy. Pokud jde o jednotlivá práva slovanská, v českém právu napsal zvláště pojednání »Přehled ústavních dějin Moravy (I. část do r. 1628 v »Mor. čítance« (1907), 2. část do r. 1848 v Čas. Mat. Mor. 1908), starší pojednání »O poddanství a robotě v zemích českých« (Mor. revue 1899), dále »Viktorin Kornel ze Všehrd« (Sborník věd práv. a stát. XXI.). Z práva polského vydal pojednání »Ústavní dějiny Polska podle nových badání« (Č. Č. M. 1908),

z dějin ruského práva napsal obsáhlou stať »Dějiny ruského práva« do Ottova Slovníku naučného, článek »Nové názory o ruské pravdě« (Sborník věd práv. a stát. 1914) a j. Jihoslovanských právních dějin týká se jeho dílo »Agrární právo v Bosně a Hercegovině« (Knihovna Sborníku 1903), »Mošćenický statut (1914), »Jugoslavia«, »O bojích jižních Slovanů za státní samostatnost« (1919) a článek Porob-rasáb v právu jihoslovanském (Sborník věd práv. a stát. XXII.)

Prof. Kadlec věnuje zvláštní péči také studiu maďarských právních dějin. Zdůrazňuje tím, že Slované vykonávali mocný vliv na Maďary a na jejich právo a ukazuje tu na to, že maďarští badatelé neprávem velmi často pokládají za výtvor čistě národní instituty, které ve skutečnosti nejsou než instituty převzatými od národů okolních, slovanských. Z právních dějin maďarských prof. Kadlec napsal především článek »Štěpán z Vrbovce a jeho Tripartitum (Sborník věd práv. a stát. II.). Článek tento byl pouze předchodem pojednáním k většímu dílu »Verböczyovo Tripartitum a soukromé právo uherské a chorvatské šlechty v něm obsažené (1902) Tuto právní památku maďarskou v překladu Ivana Pergošiča z r. 1574 vydal Kadlec r. 1909 v královské akademii Srbské. Kromě menších pojednání a sice »O počátku kulturních vlivů slovanských na Maďary« a pak »Stručný přehled historické a právně historické literatury maďarské (Sborník věd práv. a stát. VII.) napsal Kadlec ještě velké dílo »Valaši a valašské právo v zemích slovanských a uherských« (1916, nákl. Akademie). Jak podtitul »S úvodem podávajícím přehled teorií o vzniku rumunského národa« ukazuje, prof. Kadlec chtěl touto knihou podati dík za toho, že studium slovanského práva bude neúplné, dokud plně nebude osvětlen vývoj Rumunů a Maďarů, s kterými Slované se velmi úzce stýkali a na které vykonali mocný vliv. I tato kniha vzbudila velkou pozornost doma i v cizině. Odpovídá na kritiku, uveřejnil Kadlec článek »Ještě jednou o Valaších a valašském právu v zemích slovanských a uherských« (ve Sborníku věd práv. a stát. XIX.), v níž obhájí svou knihu zvláště proti výtkám prof. Bidla. Přehledně vylíčil vývoj ústavních dějin v Uhrách v pojednání »Uherské ústavní dějiny« (Ottův Sl. nauč.), když před tím byl odmítl některé vadné názory maď. badatele Timona v pojednání »Einige Bemerkungen über das ung. und böhm. Staatsrecht«.

Pro posluchače ve své činnosti učitelské prof. Kadlec vydal přednášky Bohuše Riegra Rakouské dějiny právní a po převratu vybudoval svou učebnici nový předmět vyučovací v »Dějínách veřejného práva ve střední Evropě«, která dočkala se již třetího vydání. Učebnice tato jako všechna díla Kadlecova jest bedlivě propracována tak, že slouží tu za vzor, zároveň však jest vynikajícím dílem vědeckým.

Kadlec vyniká svérázným zpracováním ve svých dílech. Má nejen neobyčejné znalosti svého předmětu, nýbrž i znalosti moderního práva ústavního, jak dokázal v pojednání »Uherská a chorvatská ústava v hlavních črtách« (Česká politika II. 1.) a v posledních oddílech »Dějiny veřejného práva ve střední Evropě«. Má však i neobyčejné znalosti jazykové. Jest rozeným filologem a této schopnosti dovede neobyčejně využít při četbě a výkladu pramenů a při vzájemném jich srovnávání. Proto jeho životní dílo, na kterém prof. Kadlec pracuje, Historický slovník právní, podobný glossáři Du Cange-ovu, zaručí a upevní mu vědeckou slávu světovou.

Bylo by možno uvést i jiná ještě díla Kadlecova, jež nebyla vytčena v této stručné stati. Bylo by možno zdůraznit i význam Kadlecův na vědeckém fóru světovém, neboť jest členem význačných vědeckých ústavů zahraničních. Nelze však nevzpomenouti i jeho činnosti učitelské na fakultě a jeho vzácné a ryzí povahy, která rozmnožuje řady jeho žáků. Ten, kdo Kadlece poznal nejen jako vědce, nýbrž poznal i jeho vzácnou povahu, stane se nejen jeho obdivovatelem, nýbrž přilne k němu skutečnou vřelou sympatií.

Dr. Rauscher.

Univ. prof. dr. Vilém Funk dovrší dne 14. ledna padesát let. Jeho vědecká činnost — která si tohoto názvu plně zaslouhuje, protože prof. Funk je skutečně stále činným — je dostatečně známa a nebylo by